

6. Долинская В. В. Акционерное право: основные положения и тенденции: монография. — М.: Волтерс Клувер, 2006. — 736 с.

7. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 50-51. — Ст. 384.

8. Жорнокуй Ю. М. Проблемні аспекти вчення про суб'єктивне корпоративне право // Перші юридичні диспути з актуальних проблем приватного права, присвячені пам'яті Є. В. Васьковського: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 15-16 квітня 2011 р. / відповід. ред. І. С. Канзафарова; ред. кол. І. С. Канзафарова, В. В. Валах, О. О. Нігреєва; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечнікова. — Одеса: Астропринт, 2011. — С. 174-179.

9. Жилинкова И. В. Гражданское правоотношение: системно-структурный подход // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. — Спецвипуск. — Серія : Право. — 2010. — № 929. — С. 37-46.

Заборовський Віктор Вікторович

старший викладач кафедри цивільного права Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», кандидат юридичних наук

КОНСОЛІДАЦІЯ АКЦІЙ

Консолідація акцій належить до операцій, при яких відбувається зміна номінальної вартості самої акції без зміни розміру статутного фонду. Тобто відбувається процес деномінації вартості акції. Особливість консолідації полягає в тому, що їх наслідком є збільшення номінальної вартості акції, але ця зміна не тягне за собою зміну розміру статутного капіталу.

Суть консолідації як процесу деномінації акції полягає в тому, що дві і більше вже розміщених акції акціонерного товариства конвертуються в одну нову акцію того ж типу (класу). А це означає, що при прийнятті рішення про консолідацію, наприклад, збільшення номінальної вартості акції у три рази, три привілейовані акції певного класу повинні бути конвертовані в одну, але саме в привілейовану (а не просту) акцію, і того ж класу, а не іншого. Мета проведення консолідації полягає «у збільшенні вартості акцій за рахунок збільшення їх номіналу і зменшення кількості акцій, які знаходяться в обігу. При цьому якщо в результаті консолідації частка акціонера в статутному капіталі не змінюється, то така консолідація ніяким чином не зачіпає інтересів міноритарних чи мажоритарних акціонерів» [1, С. 17].

Російське акціонерне законодавство стоїть на позиціях про неможливість зміни частки акціонера в статутному капіталі, оскільки відповідно до умов проведення консолідації коефіцієнт консолідації (показник, на який збільшується номінальна вартість акції) повинен бути виражений цілим числом. Крім того, тут відсутня норма про заборону появи дробових акцій при проведенні консолідації.

На відміну від російського, український законодавець встановлює заборону на існування дробових акцій. До прийняття Закон України «Про акціонерні товариства» [2] такий висновок можна було зробити на підставі аналізу п. 8 Положення про порядок реєстрації випуску акцій акціонерного товариства при зміні номінальної вартості та кількості акцій без зміни розміру

статутного капіталу, в якому зазначено: «При проведенні консолідації акцій повинно бути забезпечено виконання умов обміну акцій старої номінальної вартості на цілу кількість акцій нової номінальної вартості для кожного акціонера. Забороняється проведення консолідації акцій у разі, якщо існують власники цінних паперів, яким належить кількість акцій, що не може бути обміняна на цілу кількість акцій нової номінальної вартості, тобто добуток коефіцієнта деномінації на кількість належних власнику цінних паперів, що підлягають консолідації, не є цілим числом» [3]. А вже в Законі України «Про акціонерні товариства» (п. 2 ч. 1 ст. 18) прямо зазначено, що обов'язковою умовою консолідації є обмін акцій старої номінальної вартості на цілу кількість акцій нової номінальної вартості для кожного акціонера.

На нашу думку, такий підхід до умов проведення консолідації не відповідає її правовій природі, оскільки значно ускладнює, а у великих акціонерних товариствах із розпорошеними пакетами акцій, взагалі унеможливує її проведення. Виникає необхідність закріплення такого підходу до проведення консолідації, який діє в Російській Федерації, за яким тільки коефіцієнт консолідації повинен бути виражений цілим числом, а також закріплюється можливість виникнення дробових акцій при проведенні процедури консолідації.

Рішення про консолідацію акцій приймається на загальних зборах акціонерного товариства, відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» (ст. 33 та ч. 5 ст. 42), простою більшістю голосів акціонерів, які зареєструвалися для участі у загальних зборах та є власниками голосуючих з цього питання акцій, якщо статутом не передбачена більша кількість. А оскільки процес консолідації спричинює зміну номінальної вартості акції, що потребує внесення відповідних змін до статуту товариства, то саме рішення про консолідацію приймається простою більшістю, а вже для прийняття рішення про внесення змін до статуту необхідна наявність кваліфікованої більшості ($\frac{3}{4}$) голосів акціонерів від загальної їх кількості.

При проведенні процедури консолідації слід врахувати те, що деномінація акцій — зміна номінальної вартості всіх випущених одним емітентом акцій [4, С. 122]. Підтверджують це положення ч. 1 і ч. 2 ст. 18 Закону України «Про акціонерні товариства», у яких чітко зазначено, що акціонерне товариство має право здійснити консолідацію (дроблення) лише всіх розміщених ним акцій. Таке положення впливає із законодавчо закріпленої норми, за якою акціонерне товариство повинно мати акції лише однакової номінальної вартості.

Дещо інший порядок деномінації передбачений законодавством Російської Федерації. Так, у п. 5.1.4 і п. 5.1.5 Стандартів емісії цінних паперів [5] зазначено, що в рішенні про розміщення акцій шляхом конвертації (дроблення, консолідації) повинно бути зазначено категорії (типи) акцій, стосовно яких здійснюється конвертація, кількість акцій кожної такої категорії, які конвертуються в одну (консолідація), або одна в декілька (дроблення) (коефіцієнт конвертації, який має бути визначений цілим числом) тієї ж категорії (типу), спосіб конвертації.

Різниця між українським і російським законодавством у процедурі деномінації акції полягає і в строках здійснення такої конвертації. У п. 5.3.1 Стандартів емісії цінних паперів [5] зазначається, що конвертація акцій акціонерного товариства здійснюється в один день, який вказаний в зареєстрованому рішенні про їх випуск, за даними запису на особистих

рахунках у держателя реєстру або записах по рахунках депо в депозитаріях на цей день. Зазначений день не повинен наступати не пізніше одного місяця з дати державної реєстрації випуску акцій.

Нечіткою є позиція українського законодавця, який взагалі в п. 9 Положення про порядок реєстрації випуску акцій акціонерного товариства при зміні номінальної вартості та кількості акцій без зміни розміру статутного капіталу [6] вказує, що не допускається обмеження терміну обміну акцій. У п. 15 цього ж Положення йдеться про те, що акціонерне товариство не пізніше 60 календарних днів із дати реєстрації змін до статуту товариства повинно подати до реєструвального органу документи для реєстрації випуску акцій, серед яких має бути звіт про наслідки обміну акцій старої номінальної вартості лише на письмові зобов'язання про видачу відповідної кількості акцій нової номінальної вартості (із зазначенням дати початку і фактичної дати закінчення обміну) без чітко встановленого строку обміну цих письмових зобов'язань на «нові» акції.

Це ж Положення врегулювало і порядок проведення деномінації акцій, у якому подібно до процедури, що застосовується при збільшенні/зменшенні розміру статутного капіталу, спочатку відбувається реєстрація змін до статуту товариства, пов'язаних із деномінацією акцій, а вже потім — реєстрація в органах ДКЦПФР випуску акцій нової номінальної вартості. Але особливість процедури деномінації полягає в тому, що до внесення змін до статуту та його реєстрації акціонери в обмін на акції старої номінальної вартості (при документарній формі випуску акцій) отримують письмові зобов'язання про видачу відповідної кількості акцій нової номінальної вартості, а вже після реєстрації в органах ДКЦПФР випуску акцій нової номінальної вартості, в обмін на ці письмові зобов'язання, отримують акції нової номінальної вартості. У той час як при проведенні процедури збільшення/зменшення розміру статутного капіталу такого подвійного обміну не відбувається, а здійснюється лише обмін акцій старої номінальної вартості на акції нової номінальної вартості.

Слід врахувати, що при деномінації відкрите розміщення акцій не здійснюється, інформація про випуск акцій реєстрації не підлягає. Отже, не відбувається й перехід права власності на цінні папери, а здійснюється тільки заміна старих цінних паперів на акції нової номінальної вартості. Після реєстрації випуску цінних паперів емітенту видається свідоцтво, яке є підставою для друкування бланків сертифікатів цінних паперів, якщо цінні папери випускаються в документарній формі. Якщо цінні папери випускаються у бездокументарній формі (насамперед, акції) свідоцтво є підставою для переоформлення глобального сертифіката в депозитарія.

Отже, можна підсумувати, що консолідація акцій є особливим способом їх деномінації при якій відбувається зміна номінальної вартості самої акції без зміни розміру статутного фонду. На відміну від українського законодавства, російське допускається консолідацію і певних категорій (типів) акцій, а не обов'язково всіх акцій, розміщених акціонерним товариством.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Демченко С. С. Консолідація акцій конституційна // Законодавство и экономика. — 2004. — № 12. — С. 16-19.
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI // Офіційний Вісник України. — 2008. — № 81. — Ст. 7.

3. Положення про порядок реєстрації випуску акцій акціонерного товариства при зміні номінальної вартості та кількості акцій без зміни розміру статутного капіталу, затверджене Рішенням ДКЦПФР від 14 вересня 2000 р. № 125 // ОВУ. — 2000. — № 40. — Ст. 410.

4. Климчук О. Особливості перетворення акціонерних товариств // Юридичний журнал. — 2006. — № 4. — С. 120–122

5. Стандарты эмиссии ценных бумаг и регистрации проспектов ценных бумаг, утвержденные приказом ФСФР России от 25 января 2007 г. № 07-4 // Бюллетень нормативных актов федеральных органов исполнительной власти. — 2007. — № 25. — Ст. 3.

6. Положення про порядок реєстрації випуску акцій акціонерного товариства при зміні номінальної вартості та кількості акцій без зміни розміру статутного капіталу, затверджене Рішенням ДКЦПФР від 14.09.2000 р. № 125 // ОВУ. — 2000. — № 40. — Ст. 410.

Зозуляк Ольга Ігорівна

викладач кафедри цивільного права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, кандидат юридичних наук

ПРО ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ПРАВОЗДАТНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Питання обмежень у праві, в тому числі у праві цивільному, останнім часом набули значної популярності. Як слушно зазначає Є. О. Мічурін, обмеження у правовій державі є проявом необхідності узгодження інтересів і прагнення досягти розумного компромісу між інтересами уповноважених осіб, а також суспільства у правовій державі, збалансування майнових прав різних осіб для уникнення суперечностей та конфліктів при здійсненні цих прав [1, С. 114].

У сучасному вітчизняному цивільному законодавстві вміщено чимало норм, де прямо чи опосередковано вказується на обмеження тих чи інших цивільних прав. Категорія «обмеження» використовується також при конструкції цивільної правоздатності юридичної особи, а зважаючи на неоднакове розуміння цього поняття як у цивілістичній доктрині, так і судовій практиці, потребує додаткового дослідження.

Саме тому, **метою цієї статті** є дослідження застосування такої категорії як «обмеження» при визначенні обсягу цивільної правоздатності юридичних осіб.

Слід зазначити, що поняття «обмеження правоздатності» щодо юридичних осіб радянському цивільному законодавстві було невідомим. Проте в силу того, що цивільна правоздатність юридичних осіб у радянський період за своїм характером була спеціальною і у її конструкції використовувалась прив'язка до мети діяльності юридичних осіб не виникало самої потреби в будь-яких обмеженнях. Тільки з прийняттям нового цивільного законодавства у ч. 2 ст. 91 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) закріплено норму, яка визначає, що цивільна правоздатність юридичних осіб може бути обмежена лише за рішенням суду. У даному випадку законодавець безпосередньо використовує термін «обмеження» у конструкції цивільної правоздатності юридичних осіб.